

ACC. N:R M. 9582:1-8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ellida Ohlsson
Härad: Vemmenhöög Adress: m. 5 Lvenstorp, Skurup
Socken: Lvenstorp m. fl. Berättat av: avlidna anförvanter
Uppteckningsår: 1945 Född år 1847-55 i Skurup ö. Gårdslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fruktomte och julkappar s. 1-8.

L. u. F. 48

Svar å frågelista nr 48

Jultomtar och julkappar.

Att bestämma någon tidpunkt för införandet av bruket med julkappar är omöjligt då det inte har något av tradition bland folkets breda lager utan undan för undan tagits upp efter de högre stånden och städerna. Så har det helt berott på dess pigga man var på att anamma nya seder i hem intima kontakterna blott. I några mån kan man nog också säga att barnen haft det i brukets införande mera allmänt då de genom umgänge med varandra fick reda på att man i somliga hem följde nyare seder o så lätt förstärkt att de kände sig efterlysta. I somliga hem tog man lätt efter i andra däremot ansåg sådant för onödigt högfärd, därför har ingen seakt tid för jultomtar och julkappar fastän det bekräftar sig att tjungatal är omkring i hushåll för att på bruket allmänt i den tradition som finns över upplands julkapptidning kan man

2

nu soga saknas till. Och den gamla generation som gått
fort de senaste åren fick många aldrig någon riktig
förståelse för julklappar i julklappsutdelning. Man
fick för säker hämska för nytt, något för varje till jul
men inte en bestämd tradition för jula utdelning
samma, det blev mera på en slump i bnda hemmen.
Var det lite som helst med gåvorna familjemed-
lemmarna emellan var det så mycket mera en tra-
dition över utdelandet av julgåvor (nämndes aldrig
julklapp) till de fattiga och arbetarna. De fröa
kunde att de gamla före jul i gårdarna hämta
sina bestämda gåvor, stora efter behovet av bisd
av olika slag, fläsk och ljus, och störe ställen kunde
en ha nog att göra att dela ut åt dessa nödtagare
och de som inte själva kunde hämta måste man
skicka till, inga fick lida nöd när det var jul.
Dagen bringvande de tiggare fick heller gå
från hänt från gårdar, även kan påkasta bröd och
fläsk.

erklära hem ge varandra påmöt barnen julkleppar - kalla dem så, sedan man kommit i is efter måltiden ö något av den förväntansfulla spänning som är förknippad därmed kunde vara tillfrimmande, dock var det inte fastställt red lika för alla. Noggrannligt fick barnen dock i regel då även om det ej blev sen bestämd ritual. Klädplagg fick man till jul och kunde kallas julklepp även om man ju till dem förut. Man hade dock som bestämd red att man skulle ta i hand ö tända både för yvön i mat på juleafton, då tändade alla husbondepolit även barnen, genom handslag ö makarna tändade varandra.

Någon julgran hade man inte bland allmoget förrän mot slutet av 1800-talet ö även den seden kom från staden och de högre stånden samt via inflyttade "oppläringar" ö betrorde flera än för att bli allmän. I början av 1900-talet hade man dock gran i de flesta hem där barn fanns.

4.
Gårdens folk, tjänare o arbetare fick på julaften
sin "julkaj" med alla slags bröd som bakades guld
kamsiktat, stamt, florsiktat, vetbröd i överskåpade
as de slag man bakade samt fläsk o ljus som de
själva redan förvarade eller tog med till sina hem.
Dessa var de på ursprungliga tiden förtärande julgä-
vorna i bruket as den förtärlade bland allmänheten.
Till övergången på gammal tid till ny eller
till man gick ifrån gammal hus hållningen efter
vad jag kan förstå. Från år 1880 eller slutet
av 1880-talet. När man vet att detta var den gam-
la seden här kan man lätt förstå att det inte
kunde bli någon bestämd form för den nya
julkappsutdelningen, den tröst om till den gam-
la sederna. När man skulle efterlikna andra
seder blev det något i stil med sedan där man
hade den ifrån, utan vände på just denna art.
Omkring behållningen kunde man dock även i

ACC. NR M. 9582:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

men då var det ofta barnen själva som krigt in den i hemmet, de äldre sakade förståelse därför ö i hemmet inga barn fanns hem ej heller några gran i näga ö så hem det varit in i senaste tid till de varit upp med julgran hemmet att anse den höra ihop med julen. Hem där de äldre ännu bestämma sakna ännu gran om inte inflytande utifrån hemmet att bli avgörande, där kaller man ja att granen för utestående barn till Julklappar i paket, inslagna på särskilt sätt försedde med versar ö adresser ö lockelse ha inte några Tradition. Här utan för helt nyare tiden ö äldre ständigt till. Allt dylikt är efterkämring där det förkommer bland bönder ö småfolk ö var helt okänt för 40-50 år sedan, imman jultidningar med berättelser ö plancher kom ut. Detta om julklappar, julgävor hade som förut nämnts funnits redan gamla tiden, de som ja ej kunnat till julstämman allena ö av sig ej främst stundens röje utan fastmera varaktig myt

och lindrande av nöd.

En skildring av julen i en prästgård eller i en kungård skulle ge en helt annan bild av vad som hörs ihop julkappar i julgran än vad bondens jul berättar. Också jultomten är det sakt samman. Inga bond- eller småfolkens barn kunde till någon jultomte eller jultock förrän man vid början av 1890-talet fick göra hans bekantskap i "Jultidningen" "Jultomten" i som man såg honom där kom man givetvis att föreställa sig honom i annat än som bild i tidning framställd han åtminstone inte för mig som just då var i den ålder då bilden jag såg av t. ex. den Tomte som sammade julens man på omslaget till en Jultomte då träde mig fast så att han kom att framstå för mig just så med långt skägg och vislurna snäla och ofullig. Inga tankar fanns på Tomten som ett levande väsen som kunde uppträda i samband med julen redan nu sagt att det endast var något man hittat på.

ACC. N:R M. 9582:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gula spöken är däremot vägrt som redan gammalt varit
ortens till. Det var alltid varit red bland de yngre att
blöda ut sig med prigränder eller annars följiga i
bytta kläder, ibland väntade i anskitet eller vittklädda
eller bäddade, eller kända med skugg av blänns i
d:o när, förändröst hjälpte till att se fram den efter
sträcker egen kända. Så mestadest gick man par-
vis eller i flock ut här i hus vid tuffnaden efter i
tuffnadagens kväle redan det var mörkt, spelade
vi så i stället till hela vid vi om kalla kabbareer,
alla hade riktigt, de agerande inte minnst. Ofta kunde
det dock bli för mycket av det goda när olika sällskap
var samtidigt eller flera artister varandra. Det var
red att alla "de utskädda" skulle trakteras var de kom-
mer i givet vis blev det så småningom för mycket vårt
till värde för vilig heten.

Så kunde någon agera på så sätt att man
mestadest öppnade dörrar till något hem i släppte in en

ACC. NR M. 9582:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

infångad spars i sparg sin väg igen. Sparsen flög alltid rakt på ljuset. Stagan i stället det innan någon kamm jatta vad som hänt så allt blev försvunnet i mörket. I den villervalla som uppstod innan man åter fått ljus var det inte lätt att nå utom dörren & fänga in den som släppt in fågeln. Det skulle man, det var nämligen red att denne skulle fastslås & förpligga. Så skulle också den som kastade in det "julteknyckel" som innebar en vinnstift. Fick man fast denne också det att han måste äta upp vinnstiftet & ta en sup för varje ben i den, en klar sak. Kunde man inte ta fast dessa, jag vet inte om jag kan kalla dem julteknyckel. Precis, blev man utskräddad efteråt, så också om man inte fick fast den som ~~släppt~~ sköt nyckeln vid husknyckeln.

Julteknyckeln kom till trakten ungefär samtidigt med jultidningarna & med kyrkans glansfulla i rektors brygg. Kändes julteknyckeln också som överallt blev en annan & annan. Mades i mörkrets till det andra nya bestiet av alla.